

Interventionen i Libyen

- Säkerhetsrådets explicita och implicita orsaker till att intervensera i Libyen

Abstract

Syftet med denna uppsats är att undersöka vad som ledde fram till FN:s säkerhetsråds beslut att intervensera i Libyen. För detta blev det av intresse att titta närmare på de skäl som säkerhetsrådets medlemmar angett för att vidta denna handling. För att undersöka säkerhetsrådets medlemsländers explicita och möjliga implicita orsaker till att intervensera i Libyen, tar jag hjälp av Rational Actor Model. Det material vilket jag främst använder mig av för analysen är dokument från FN:s säkerhetsråd samt artiklar skrivna av forskare inom juridik och internationella relationer. Metoden vilken jag använt för att analysera materialet är innehållsanalys. Genom att analysera dokumenten från FN:s säkerhetsråd och de två forskarnas artiklar kom jag fram till att det explicita skäl vilka ges från medlemsstaterna är skydd av civila då regimen inte kunnat göra detta då regimen själv var de som utsatte civilbefolkningen för fara. Hur handlandet skulle gå till och vilka alternativ medlemsstaterna hade, skiljer sig beroende på stat. De implicita orsaker till medlemsstaternas handlande kan vara, att stärka sin egen roll i hemlandet samt att skapa ett tätt med Libyens framtida regering och militär.

Nyckelord: *Responsibility to Protect, Libyen, Intervention, FN:s säkerhetsråd, Resolution 1970, Resolution 1973.*

Innehållsförteckning

1 Inledning	s. 4
1.1 Syfte och frågeställning	s. 4
1.2 Tidigare forskning	s. 5
1.3 Avgränsningar	s. 6
2 Bakgrund	s. 7
1. 2.1 Responsibility to Protect	s.7
2. 2.2 ICISS rapport	s.8
2.2.1 Responsibility to Prevent	s.8
2.2.2 Responsibility to React	s.8
2.2.3 Responsibility to Rebuild	s. 9
2.3 Responsibility to Protect inom FN	s.10
2.3.1 Implementing the Responsibility to Protect	s.11
3 Libyen, revolutionen och interventionen 2011	s.12
3.1 Historisk bakgrund	s.12
3.2 Revolutionen I Libyen	s.13
4 Teori	s.14
4.1 Rational Actor Model	s.14
5 Metod och Material	s.17
5.1 Innehållsanalys	s.17
5.2 Material	s.18
6 Redovisning och analys av explicita orsaker	s.19
6.1 Resolution 1970	s.19
6.2 Resolution 1973	s.21
7 Redovisning av implicita orsaker	s.24
8 Avslutande diskussion	s.26
Referenser	s.28

1 Inledning

Under den så kallade arabiska våren har vi sett exempel på hur främmande militär makt har satts in för att främja demokratisering. Vi har även sett exempel när främmande militär makt valt att inte ingripa. FN valde i fallet Libyen att åberopa Responsibility to Protect för att skydda Libyens befolkning. Åberopandet av Responsibility to Protect resulterade i en militär intervention i landet. Avgörande för att interventionen kunde ske var att inget veto lades i säkerhetsrådet för att genomföra resolution 1970 och 1973 (Kina och Ryssland lade ner sin röst). Mot denna bakgrund skulle man kunna säga att det i FN:s säkerhetsråd fanns en politisk vilja att denna gång gå till handling. Även sett till den tid det tog från det att oroligheterna började i Libyen till dess att ett beslut i säkerhetsrådet fattades var kort (oroligheter började den 15 februari och den 19 mars påbörjas interventionen) talar för denna politiska vilja till handling. Jämsides med oroligheterna och övergreppen mot civila i Libyen utbröt det i mars 2011 protester mot regimen i Syrien och rapporteringar om övergrepp mot de protesterande civila har kontinuerligt kommit både via nyhetskanaler, sociala medier och Non Governmental Organizations (NGO:s). Men i fallet Syrien har FN:s säkerhetsråd, i skrivande stund, ännu inte enats om någon form av sanktioner.

Dessa både händelser fick mig att börja fundera över vad det är som gör att den politiska viljan i det ena fallet kan vara så stark medan den i det andra helt tycks saknas. Handlar detta bara om säkerhetspolitiska intressen från de olika medlemstaterna och då specifikt de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet? Eller har erfarenheter gjorts av användandet av Responsibility to Protect i fallet Libyen som medfört att säkerhetsrådets ständiga medlemmar inte vill tillämpa denna norm igen i fall som Syrien? Vad var det som drev de olika staterna till att få fram ett samfällt handlande och användande av Responsibility to Protect i fallet Libyen och vilka erfarenheter har dragits av detta användande nu efteråt?

1.1 Syfte och frågeställning

I min uppsats vill jag undersöka vad det var som möjliggjorde att en intervention i Libyen kunde ske med hänvisning till Responsibility to Protect. Under 1990-talet och även början av 2000-talet har konflikter uppstått i olika nationer där övergrepp av olika slag har skett. I samtliga dessa konflikter har inte världssamfundet kunnat enas om att handla för att avvärja katastrofer. I vissa av dem har NATO eller USA tagit egna initiativ och tillgripit så kallade humanitär intervention som kommit att mötas av mycket kritik.

Syftet med min studie är att undersöka vad som ledde fram till att interventionen i Libyen kunde komma till stånd under våren 2011. Av intresse blir då att titta närmare på de skäl som säkerhetsrådets medlemmar angett för att vidta denna handling. Då materialet utgörs av offentliga dokument, vill jag vara öppen för att

även andra intressen kan ligga bakom medlemsländernas explicita uttalanden, och jag har därför för avsikt att även titta närmare på vilka andra orsaker som kan ligga till grund för denna handling. De frågeställningar jag arbetar utifrån är:

Vilka explicita skäl ges från säkerhetsrådet medlemmar till att intervensera i Libyen?

Vilka implicita orsaker kan finnas till att säkerhetsrådets medlemmar valt denna handling?

1.2 Tidigare forskning

Under våren 2011 publicerades en kandidatuppsats i statsvetenskap från Linnéuniversitetet som just fokuserat på interventionen i Libyen. Författare är Viktor Alvan Ahlinder och uppsatsen heter *Att konstruera nya normer för humanitär intervention. Ansvar för att skydda och interventionen i Libyen*. Ahlinder vill i sin uppsats undersöka hur normen Responsibility to Protect har påverkat synen på och praktiken kring humanitär intervention. Då fallet Libyen, enligt Ahlinder, är det första fallet där Responsibility to Protect implementeras är det intressant att undersöka vad detta kan få för påverkan på normen Responsibility to Protect. Om interventionen i Libyen visar sig vara framgångsrik kan det få vissa effekter på Responsibility to Protect och dess utveckling som internationell norm och hur denna kommer att användas framöver i händelse av brott mot mänskligheten. Ahlinder lyfter i sina slutsatser att FN i sina resolutioner som föregår interventionen i Libyen nämner innehållet i Responsibility to Protect men utan att referera till tidigare resolutioner (RES 1674) om Responsibility to Protect kan ses som en indikation på att världssamfundet inte har en samlad och slutdiskuterad ståndpunkt i fråga om Responsibility to Protect. Responsibility to Protect och Libyen, skriver Ahlinder, är påverakade av varandra. Att man valde intervention i Libyen kan ha många andra orsaker. Men då Responsibility to Protect utgjort del i legitimeringen av interventionen och utövat inflytande på hur denna gått till har Responsibility to Protect också kommit att utgöra en delförklaring till interventionen. Det finns de som hävdar att säkerhetsrådets selektivitet spelat in, för det finns många andra konflikter och kriser där Responsibility to Protect inte blivit aktuella. Något som Ahlinder menar förklarar att en intervention inte bara kan styras av normer utan även kräver en vilja att agera. En vilja som kan vara styrd av normer men även av andra faktorer. Den största oron i det fallet utgörs, enligt Ahlinder, av vetorätten i säkerhetsrådet och i fallet Libyen valde vissa av de permanenta medlemmarna att lägga ner sina röster. Varför så skedde och om det kommer att upprepas igen är en av de frågor som framtiden får utvisa.

1.3 Avgränsningar

Responsibility to Protect innehåller tre olika typer av ”ansvar”, Responsibility to Prevent, Responsibility to React och Responsibility to Rebuild. I denna uppsats kommer jag att fokusera på Responsibility to React, då det är denna del som direkt berör interventioner. För uppsatsens syfte är det alltså detta ’ansvar’ som är det mest relevanta.

Empiriskt kommer jag undersöka FN:s officiella dokument i frågan om de explicita skälen i faller Libyen. Jag kommer alltså inte att använda mig av andra källor som nyhetsmedia utan gå till de primära dokumenten i frågan. För att kunna diskutera även andra mer implicita orsaker till att säkerhetsrådets medlemmar valt att gå till handling har jag valt att ta utgångspunkt i ett antal artiklar som skrivits under senare delen av 2011 av forskare inom Internationella relationer, juridik, statsvetenskap och mänskliga rättigheter. Med sina olika utgångspunkter analyserar dessa forskare händelserna kring interventionen i Libyen. Artiklarna är publicerade på e-International Relations.

2 Bakgrund

2.1 Responsibility to protect

Responsibility to Protect (R2P) har sitt ursprung i det agerande/ icke-agerande från världssamfundets sida i de väpnade konflikter som försiggick under 1990-talet. Framförallt var det konflikterna i Rwanda och Jugoslavien/ Kosovo som kom att ge upphov till en diskussion om när, hur och om världssamfundet ska vidta humanitära interventioner (ICISS, 2001).

Under ca 100 dagar under 1994 pågick ett folkmord i Rwanda. Folkmordet väckte kraftfulla reaktioner världen över men reaktionerna från världssamfundet sågs som knappa. Efter att ha fått mycket kritik riktad mot sig kom det till slut en starkare reaktion från FN. Av många syntes denna reaktion från FN komma alldeles för sent då 800 000 människor redan mördats i Rwanda (Ahlinder, 2011).

Under Jugoslavienkriget skedde flera händelser vilka kom att aktualisera diskussionen om humanitära interventioner. FN:s säkerhetsråd fördömde det man såg som ett överdrivet våld från statsmaktens sida och införde sanktioner mot Jugoslavien. Under kriget i Kosovo, vilket hade sin grund i splittringen av Jugoslavien, genomförde NATO 1999 en intervention där bombningar av både militära och civila mål ingick. NATO:s intervention i Kosovo hade inte FN:s säkerhetsråds godkännande (ICISS, 2001). Interventionen i Kosovo har fått utstå kritik speciellt rörande legitimitetsaspekten av interventionen. Om det verkligen var kränkningar av mänskliga värden som låg till grund för interventionen eller om det fanns några andra bakomliggande intressen var en fråga som många kritiker ställde (Dario & Cetin 2010).

Diskussionerna och kritiken mot humanitära interventioner har ofta handlat om att världssamfundets agerande varit 'too little, too late' som i fallet Rwanda eller 'too much, too soon' som i fallet Kosovo eller att det funnits andra bakomliggande intressen än att värda mänskligt värde (Weiss, 2011). Att humanitära interventioner fungerat som ett sätt för starkare stater att få större inflytande över svagare stater, har många gånger varit mål för kritiken riktad mot humanitära interventioner.

Med 1990-talet och frågan om hur och när världssamfundet skall agera vid allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna som bakgrund, kom 2001 rapporten *Responsibility to Protect* från International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS). Den bärande tanken i rapporten *Responsibility to Protect* är den suveräna statens skyldighet att skydda sina egna medborgare mot katastrofer som massmord, våldtäkt och svält. Om den suveräna staten inte klarar av detta eller inte visar sig villiga att göra det, måste det omgivande världssamhället ta detta ansvar (ICISS 2001).

2.2 ICISS rapport

Rapporten *Responsibility to Protect* (2001) skapades som ett normverk för hur suveräna stater, världssamfundet och medlemsländerna skall agera för att förebygga, förhindra och stoppa folkmord, etnisk rensning, krigsbrott och brott mot mänskligheten (International Coalition for Responsibility to Protect, a). Normverket som presenteras av ICISS i rapporten utmanar den flera hundraåriga suveränitetsprincipen genom att omdefiniera begreppet suveränitet. En stats suveränitet, enligt ICISS skall även ses som ett ansvar, ett ansvar över att skydda sina medborgare. När en suverän stat inte kan eller vill skydda sina medborgare mot övergrepp och massmord eller andra brott mot de mänskliga rättigheterna, har andra stater en skyldighet att ingripa för medborgarnas säkerhet och för att få ett stopp på fortsatt mänskligt lidande. Responsibility to Protect innehåller, enligt ICISS definition, tre olika beståndsdelar: Responsibility to Prevent, Responsibility to Rebuild och Responsibility to React.

2.2.1 Responsibility to Prevent

“The responsibility to prevent: to address both the root causes and direct causes of internal conflict and other man-made crises putting populations at risk.” (ICISS, 2001, s XI, 3(A.)).

Responsibility to Prevent är den beståndsdel av R2P vilken syftar till att arbeta i förebyggande syfte mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Denna del beskrivs i ICISS rapporten (2001) som den viktigaste beståndsdel av R2 P och mest resurser bör därför läggas på denna beståndsdel för att effektivt kunna införa förebyggande åtgärder. De förebyggande åtgärderna, inom Responsibility to Prevent, delas upp i två olika insatser; insatser mot grundorsakerna och insatser mot direkta orsaker. Insatser mot grundorsakerna är mer långsiktiga och ska syfta till att hitta vägar för att bygga upp ett stabilt klimat och sunda styrelseformer (”governance”) där de mänskliga rättigheterna kan skyddas. Det kan handla om olika politiska, legala, ekonomiska och militära typer av utvecklingshjälp och stöd för uppbyggande av ett civilsamhälle (ICISS, 2001 s. 23). De direkta orsakerna skall ses som mer akuta till sin karaktär och kan hanteras, genom till exempel samtalshjälp, politiska sanktioner, diplomatisk isolation och i extrema fall, ett hot om militära insatser (ICISS, 2001 s.24).

2.2.2 Responsibility to React

“The responsibility to react: to respond to situations of compelling human need with appropriate measures, which may include coercive measures like sanctions and international prosecution, and in extreme cases military intervention.” (ICISS, 2001, s XI, 3(B.)).

Responsibility to React är den av de tre beståndsdelarna vilken syftar till andra staters skyldighet att direkt reagera när en stat inte vill eller kan skydda medborgarna från överträdelser av de mänskliga rättigheterna. Reaktionen som kan komma från världssamfundet kan vara olika former av sanktioner och i yttersta fall militära aktioner i landet. ICISS menar att när det gäller interventioner måste det sättas upp olika former av kriterier för när en intervention är legitimerad. I rapporten *Responsibility to Protect* (2001) listar ICISS två kriterier för när en intervention kan vara legitimerad.

“**large scale loss of life**, actual or apprehended, with genocidal intent or not, which is the product either of deliberate state action, or state neglect or inability to act, or a failed state situation; or

large scale ‘ethnic cleansing’, actual or apprehended, whether carried out by killing, forced expulsion, acts of terror or rape.”(ICISS, 2001, s 32)

Efter att dessa krav presenterats i rapporten presenterar ICISS ytterligare fyra krav på en möjlig intervention inom Responsibility to Protect. 1. En interventions primära syfte skall vara att hindra eller stoppa mänskligt lidandet, att detta är det enda syftet med interventionen är dock ingenting som man bör kräva. 2. En militär intervention, för att stoppa, förhindra eller skydda, skall vara den sista utvägen och samtliga möjliga handlingsalternativ skall ha övervägts. 3. Den militära interventionens omfattning skall vara den minsta möjliga för att uppnå målen med den. 4. För att den militär intervention skall vara befogad måste den ha en rimlig chans att lyckas och skall inte genomföras om det är troligt att den kommer att leda till ökat mänskligt lidande (ICISS 2001 s 35-38).

ICISS ställer i rapporten även krav för när en militär intervention motiverad med Responsibility to Protect inte är befogad. 1 Vid brott mot de mänskliga rättigheterna vilka inte förväntas leda till dödsfall eller etnisk rensning. 2. När kupper mot demokratisk tillsatta regeringar genomförs. 3. När man med hjälp av militanta styrkor undsätter egna medborgare vilka befinner sig på utländskt territorium.(ICISS 2001, s 34)

ICISS definierar inte närmre vad de menar med de två första kraven för när en militär intervention är befogad. Till exempel, vad de menar med ”large scale loss life” eller ”ethnic cleansing” förklaras inte. Att det kan vara svårt att fastställa när de två första kraven uppfylls är inte något som ICISS förnekar. Dock menar de att sådan problematik borde kunna lösas med hjälp av NGO:s och FN-organ (ICISS 2010 s 35).

2.2.3 Responsibility to Rebuild

“The responsibility to rebuild: to provide, particularly after a military intervention, full assistance with recovery, reconstruction and reconciliation, addressing the causes of the harm the intervention was designed to halt or avert.” (ICISS, 2001, s. XI, 3(C.))

Denna beståndsdel syftar till återbyggandet efter en eventuell intervention. ICISS menar att med en intervention medföljer ett ansvar att återuppbygga och med det även att arbeta med de orsaker vilka låg till grund för interventionen, således de preventiva åtgärderna (Responsibility to Prevent). Mycket viktig för Responsibility to Rebuild-delen är att det, redan vid interventionen start, finns en plan över hur återuppbyggandet skall hanteras (ICISS 2001 s 40).

2.3 Responsibility to Protect inom FN

Under ett FN-toppmöte hösten 2005 lyftes diskussionen om Responsibility to Protect i FN:s generalförsamling. Toppmötet hösten 2005 var historiskt sett ett av de toppmöten där flest antal medlemsländer fanns representerade. Diskussionerna mellan medlemsländerna emellan rörande Responsibility to Protect blev intensiva under toppmötet. Trots intensiva diskussioner valde generalförsamlingen att anamma principen om Responsibility to Protect och att i resolution 60/1 anta två paragrafer rörande Responsibility to Protect, paragraf 138 och 139, vilka lyder:

138 "Each individual State has the responsibility to protect its populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. This responsibility entails the prevention of such crimes, including their incitement, through appropriate and necessary means. We accept that responsibility and will act in accordance with it. The international community should, as appropriate, encourage and help States to exercise this responsibility and support the United Nations in establishing an early warning capability."

139 "The international community, through the United Nations, also has the responsibility to use appropriate diplomatic, humanitarian and other peaceful means, in accordance with Chapters VI and VIII of the Charter, to help protect populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. In this context, we are prepared to take collective action, in a timely and decisive manner, through the Security Council, in accordance with the Charter, including Chapter VII, on a case-by-case basis and in cooperation with relevant regional organizations as appropriate, should peaceful means be inadequate and national authorities manifestly fail to protect their populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. We stress the need for the General Assembly to continue consideration of the responsibility to protect populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity and its implications, bearing in mind the principles of the Charter and international law. We also intend to commit ourselves, as necessary and appropriate, to helping States build capacity to protect their populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity and to assisting those which are under stress before crises and conflicts break out."

Genom de två paragrafer, 138 och 139, visar generalförsamlingen att de antagit grundidén om R2P. Varje suverän stat har det primära ansvaret att skydda sina medborgare samt att förebygga krigsbrott, folkmord, etnisk rensning och brott mot mänskligheten. Om den suveräna staten inte kan eller vill förhindra detta och skydda sina medborgare har det internationella samfundet skyldigheten att hjälpa

staten med detta. Misslyckas det att med fredlig assistans skydda medborgarna och att sätta in förebyggande åtgärder, måste det internationella samfundet med godkännande av säkerhetsrådet vidta andra tänkbara åtgärder (International Coalition for Responsibility to Protects, b). Generalförsamlingen valde genom skrivningen i dessa två paragrafer att endast anta en del av ICISS syn på Responsibility to Protect. Både Responsibility to Prevent och Responsibility to React, omnämns i paragraferna, vilket dock inte Responsibility to Rebuild gör.

2006 valde FN:s säkerhetsråd att anta paragraf 138 och 139 i resolution 1674. I resolution 1706, vilken behandlar FN:s peacekeeping-trupper i Darfur gör säkerhetsrådet en återkoppling till resolution 1674 och paragraf 138 och 139.

2.3.1 Implementing the Responsibility to Protect

Efter att paragraf 138 och 139 godkänts och antagits av både FN:s generalförsamling och av säkerhetsrådet gav FN:s generalsekreterare, Ban Ki-moon, ut rapporten *Implementing the Responsibility to Protect* (2009). Rapporten behandlar, precis vilket titeln avslöjar, hur implementeringen och operationaliseringen av Responsibility to Protect skall gå till. Ban Ki-moon menar i sin rapport (2009) att R2P vilar på tre olika ”pelare” vilka han listar viktiga delar av Responsibility to Protect inom. Under 2009 lyftes rapporten till diskussion i FN:s generalförsamling. Diskussionen i generalförsamlingen blev återigen intensiv mellan förespråkarna och kritikerna av Responsibility to Protect. Generalförsamlingen valde inte att anta en resolution med Ban Ki-moons implementeringsstrategi men valde dock att i resolution 63/308 att ’take note’ om generalsekreterarens rapport och diskussionen om denna, för att visa på att diskussionen om R2P lever vidare (Ki-moon :2009). I resolutionen går det även att läsa att generalförsamlingen beslutat att fortsätta diskussionerna om Responsibility to Protect (A/RES/63/308).

3. Libyen, revolutionen och interventionen 2011

Efter att paragraf 138 och 139 antagits av FN:s generalförsamling och av säkerhetsrådet har det funnit flera konflikter i suveräna stater där Responsibility to Protect hade kunnat åberopas. I något fall, till exempel i Darfur, har FN:s säkerhetsråd valt att tillämpa R2P för att skydda civilbefolkningen. Detta genom att tillåta sin egen styrka, FN-styrkan, använda våld (S/RES/1706). 2011 kom det första åberopandet av Responsibility to Protect i interventionssyfte, utlöst av den interna konflikten i Libyen under årets första månader.

3.1 Historisk bakgrund

År 1911 invaderades Libyen av Italien vilket gjorde landet till en italiensk provins. Som ett av de första länderna bland kolonierna i Afrika blev Libyen självständigt 1951. Landet fick efter självständighetsförklaringen en kung som regerade tillsammans med en nationalförsamling. Ett år efter självständighetsförklaringen förbjöd kungen politiska partier (Globalis). Libyen kantades, efter självständighetsförklaringen, av fattigdomsproblem och var beroende av bistånd och ersättning av Storbritannien och USA mot att de hade militärbaser i landet. Hovet i Libyen understöddes även av brittiska och amerikanska rådgivare. Under 1959 upptäcktes stora mängder olja i landet, dock fördelades vinsten av oljan ut ojämnt och innebar inte många fler arbetstillfällen för de libyska medborgarna (Utrikespolitiska institutet, 2011). Landets tillgångar började fördelas ojämnt mellan de olika stammarna och områdena i landet. På krav av oljebolagen avskaffade man i Libyen det federala systemet och styrelseskicket kom att ändras till en kungamakt med en parlamentarisk församling (Norrman 1998:15). Åren innan revolutionen 1969 spred sig rörelsen Nasserism, framförallt bland den yngre befolkningen i Libyen. Anhängare till rörelsen ville att man skulle sluta importera arbetskraft från andra länder, då det fanns tillräckligt med arbetare utan jobb bland Libyens befolkning. Inom rörelsen vill man även göra sig av med de amerikanska och brittiska företagen i landet (Norrman 1998: 15). 1969 genomfördes en militärkupp av Revolutionary Command Council (RCC), ledd av Muammar Gaddafi, i vilken kungen avsattes (Norrman 1998:16).

När Gaddafi kom till makten 1969, valde han att nationalisera oljan och kasta ut brittiska och amerikanska oljebolag och investerare, vilka under tidigare år haft total kontroll över oljan (Arell 2011). Gaddafi införde vissa politiska reformer, exempelvis, införde han folkkongresser, dock med Gaddafi själv som högsta ledare. Gaddafis styre kom att bli auktoritärt och den svenska regeringen menar på att man under många år i landet har kränkt de mänskliga rättigheterna (Utrikesdepartementet 2010). Den auktoritära regimen med Muammar Gaddafi kom att hålla under 42 år, från 1969 fram till 2011.

3.2 Revolutionen i Libyen

Den 17 december 2010 brände en gatuförsäljare i i Tunisien sig själv till döds i protest mot regimen, vilket kom att bli starskottet för en våg av protester i Nordafrika och Arabiska halvön som under ett samlat begrepp kommit att kallas för den arabiska våren. Protesterna började i Tunisien och demonstranternas mål, att störta regimen, lyckades, vilket ytterligare gav vind i seglet för den revolutionsvåg som börjar sprida sig. Tankar och förhoppningar om en demokratisk stat spred sig till Egypten för att kort därefter sprida sig vidare till Libyen.

Den 15 februari 2011 påbörjas protester i Benghazi, Libyen, mot Muammar Gaddafis regim. Uppmaningar till ökande protestaktioner och demonstrationer börjar spridas i sociala medier kort efter att protesterna påbörjats (Jacobsson 2011). Snabbt kom demonstrationerna att utvecklas till en konflikt mellan libyska rebeller och Gaddafis regeringsstyrkor. Mycket kort tid efter att protesterna börjat i Libyen kom rapporter från människorättsorganisationen Amnesty, om att regimen brukade överväld mot demonstranterna samt siffror över hur många som dödats. Sent på kvällen den 22 februari släppte FN:s säkerhetsråd ett pressmeddelande där de fördömde våldet som regimen brukat mot civila i landet (SC/10180 AFR/2120). Demonstrationerna i Libyen fortlöpte samtidigt som presidenten Muammar Gaddafi höll tal i tv-sändningar, samtidigt som världens nyhetskanaler fortsätter att rapportera om våld mot civila. Två dagar efter att säkerhetsrådet släppt ett pressmeddelande ställde Amnesty krav på FN:s säkerhetsråd att agera, exempelvis genom vapenembargo (Amnesty Sverige, 2011). 10 dagar efter att protesterna påbörjats i Libyen höll säkerhetsrådet ett möte om den pågående situationen i Nordafrika. Under mötet uttryckte FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon oro över situationen och det humanitära läget i Libyen. Han hänvisade till Responsibility to Protect och sade:

“...when a State manifestly fails to protect its population from serious international crimes, the international community has the responsibility to step in and take protective action in a collective, timely and decisive manner.” (S/PV/6490: 3)

Ban Ki-moon refererade till R2P och de beslut som togs under toppmötet 2005 och fortsatte med att förklara att den utmaning som säkerhetsrådet nu stod inför var att erbjuda skydd och göra allt vad som stod i deras makt för att stoppa det då pågående våldet i Libyen. Han avslutade sitt tal om Libyen med att råda säkerhetsrådet att överväga olika alternativ så som ekonomiska sanktioner, förbud mot resor till landet eller vapenembargo, för att sedan avsluta med orden: ”Whatever its course, let us be mindful of the urgency of the moment. In these circumstances the loss of time means more loss of lives” (S/PV/6490: 4). Dagen efter mötet om fred och säkerhet i Afrika höll FN:s säkerhetsråd ett nytt möte under vilket resolution 1970 antogs.

4. Teori

För att undersöka vilka explicita och implicita orsaker som ligger bakom säkerhetsrådets agerande använder jag en analysmodell, Rational Actors Model, vilken är baserad på teorin om rational choice. Rational choice är en teori som väldigt förenklat och förkortat menar på att människor agerar rationellt och målmedvetet för egen vinnings skull. Inom statsvetenskaplig forskning används rational choice theory för att förklara politiska handlingar som ett resultat av politiska aktörers rationella val av det alternativ som i den specifika situationen kan ge störst utdelning enligt deras preferenser (Hague & Harrop: 2010:33-35). Teorin har kommit att användas för att göra förutsägelser om en specifik politisk aktörs handlande utan att behöva besitta ingående kunskaper om aktören, utan endast genom god kännedom om dess mål.

En av de mest kända och kanske de mest dominerande modellerna för att analysera internationell politik enligt rational choice theory är de modeller som Graham Allison 1971 utvecklade i sin bok *Essence of Decision*. I boken presenterar han tre modeller, vilka syftar till att förklara internationella händelser och staters samt aktörers agerande på den internationella arenan. 1999 kom andra upplagan av boken där Allison tillsammans med Philip Zelikow, med mer fakta än i första upplagan och med en djupare teoretisk diskussion, använder sig av Kubakrisen för att visa på de tre modellernas möjlighet att förklara olika delar av krisen och olika aktörers beslutstagande och agerande i samband med krisen. Den modell jag tar hjälp av för att undersöka de explicita och implicita orsakerna bakom säkerhetsrådets agerande är Rational Actor Model och är den av Allison och Zelikows tre modeller, som syftar till att förklara internationella händelser genom att identifiera vilka beräkningar och mål som ligger bakom inblandade staters agerande (Hauge & Harrop 2010:35).

4.1 Rational Actor Model

Inom teorin för Rational Actor Model (RAM) ses stater eller regeringar som rationella aktörer vilka arbetar i ett nyttomaximerande syfte. Rational Actor Model bygger på grundpelarna i rational choice theory. Vilka är:

1 **Mål.** Aktörens intressen och värden omräknas i en avkastnings-, nytto- eller preferensfunktion vilken representerar det önskvärda eller mest användbara alternativet sett till konsekvenserna. Från det aktuella problemets utgångspunkt har aktören en avkastningsfunktion vilken rangordnar alla tänkbara konsekvenser relaterat till aktörens värden och mål, dock kommer aktören att kunna rangordna preferenserna efter tänkbara konsekvenser vilka kan uppstå.

2 **Alternativ.** Den rationella aktören måste välja mellan de alternativ vilka finns till aktörens förfogande sett till varje specifik situation. De olika alternativa

beslutsvägarna kan inkludera mer än bara en enkel aktion, men den specificerade beslutsvägen måste vara tillräckligt precis för att skilja den från andra alternativ.

3 **Konsekvenser.** Till varje alternativ räknas också en rad konsekvenser eller utfall av val vilka kommer att följa om det specifika alternativet väljs.

4 **Val.** I enlighet med Rational choice-teorin väljer aktören det alternativ vars konsekvenser ger mest avkastning eller nytta och därmed kostar minst (Allison & Zelikow 1999:18).

När Allison och Zelikow beskriver sin modell presenterar de den som bestående av 5 olika beståndsdelar (Allison & Zelikow 1999, s 24-26). Den första och övergripande beståndsdelan handlar om den grundläggande analysenheten, det vill säga, den enskilda statens agerande som ett medvetet val. Stater väljer den handling som maximerar dess strategiska mål och syften. Den lösning de väljer utgör de grundläggande kategorierna för analysen och fångar vad som ska förklaras.

Den andra beståndsdelan utgör organiserande begrepp.

- A. Enhetlig nationell aktör. Nationen eller staten utgör den rationella aktören med en uppsättning preferenser, en uppsättning val och en uppskattning av de konsekvenser som följer ut båda alternativen.
- B. Problemet. Handlingen väljs i relation till den aktuella situationen och dess hot eller möjligheter som denna kan ge upphov till.
- C. Handling som rationellt val. Innefattar de tidigare identifierade grundpelarna i rational choice theory; mål, alternativ, konsekvenser och val.

Den tredje beståndsdelan utgörs av dominerande slutlednings mönster (dominant inference patterns). När en nation eller stat vidtar en specifik handling måste denna valts ut som den som mest maximerar aktörens mål. Genom att hitta det syfte handlingen tjänar kan vi finna slutledningsmönstret.

Beståndsdel fyra består av allmänna påståenden och lägger vikt vid att logiken i förklaringarna. De premisser med utgångspunkt i vilka vi drar slutsatser måste formuleras tydligt. Grundantagandet här är att om de uppskattade kostnaderna för en specifik handling ökar så minskar också sannolikheten för att detta alternativ väljs och vice versa.

Den sista beståndsdelan handlar om bevis. Den grundläggande metoden handlar om att själv sätta sig i den problemlösande nationens eller statens ställe och leva sig in i aktörens utgångspunkter och position. Här gäller det att fånga karaktären av den strategiska händelsen som undersöks och vilka för- respektive nackdelar som de olika alternativen kan innebära för den specifika aktören ur ett rational choice perspektiv.

Med denna utgångspunkt summerar Allison och Zelikow upp de kärnfrågor som analysen ska försöka förklara enligt följande:

1. Vilka hot eller möjligheter reses för aktören?
2. Vem är aktören (enhetlig stat, enskild person t ex president, etc)
3. Vad är dess nyttofunktion (överlevnad, maximering av makt, minska hot, etc)?
4. För att maximera aktörens mål i den specifika situationen, vilka är de bästa alternativen? (Allison & Zelikow 1999, s 27)

När jag använder Allison och Zelikows modell kommer jag att ta utgångspunkt i de handlingar och diskussioner som tar plats i FN. Jag kommer därför att både betrakta FN som en statsövergripande aktör men även att analysera de olika ingående staternas handlande och uttalanden.

5 Metod och material

För att empiriskt närma mig frågan om de explicita skäl som de olika medlemmarna i säkerhetsrådet anger för sitt ställningstagande ifråga om intervention i Libyen och för att kunna fånga även de implicita orsaker som kan ligga bakom handlingen har jag valt att ta utgångspunkt i Allison & Zelikows modell, RAM. Metodologiskt kommer jag att göra en innehållsanalys av de dokument som säkerhetsrådet lagt fram vid sina möten, 6491 och 6498, samt de två resolutioner som antagits, 1970 och 1973.

5.1 Innehållsanalys

Innehållsanalys kan grovt sett sägas handla om att på ett systematiskt sätt beskriva och analysera det manifesta innehållet i en text. Liksom annan samhällsvetenskaplig forskning kan även innehållsanalysen delas in i en kvantitativ, positivistisk forskningstradition och en kvalitativ hermeneutisk eller tolkande tradition.

Då jag väljer att arbeta utifrån Allison & Zelikows modell som betonar förståelse och strävan att sätta sig i aktörens position är den kvalitativa innehållsanalysen relevant för mitt arbete. Här kommer fokus i innehållsanalysen att ligga på texterna och deras egenskaper och det budskap som förs fram ur ett mer holistiskt perspektiv. Den kvantitativa skolan fokuserar mer på förhand fastställda kategorier som forskaren numeriskt mäter förekomsten av i den aktuella texten (Rosengren & Arvidson 1983). Detta senare tillvägagångssätt är inte relevant för att försöka fånga mål, val och avsikter som kommer att stå i centrum för min analys.

En kvalitativ innehållsanalys beskrivs vanligtvis som innehållande både processen att identifiera och att koda texten, samt att identifiera de kategorier eller grundläggande mönster man finner i det empiriska materialet (Patton, 1990). Det finns dock många olika sätt att bedriva kvalitativ innehållsanalys på. Den kan vara både induktiv, utgå från empirin, och deduktiv med utgångspunkt i en teori, vilket det handlar om i min studie.

Redan 1977 tillämpade Evert Vedung kvalitativ textanalys i studiet av rationella politiska samtal. I detta arbete urskilde Vedung två olika former av kvalitativ idé- eller textanalys. En innehållslig analys som är inriktad på utsagorna i texten. Här ligger fokus på att tolka eller beskriva utsagornas innehåll och kan även omfatta test av utsagornas giltighet med avseende på dess klarhet, relevans och logiska konsistens. Den andra formen av textanalys benämner Vedung som funktionell. I denna kan man istället fokusera på omfattningen av utsagorna, innehållet i dem eller orsakerna till att de uttalas. Skulle jag följa Vedungs indelning så skulle mitt tillvägagångssätt närmast vara funktionellt (Rosengren & Arvidson 1983).

För min funktionella textanalys tar jag utgångspunkt i Rational Actor Model och de frågor Allison och Zelikow ställt upp för att göra en analys enligt denna modell. Man kan säga att jag använder deras modell som analysram för min deduktiva studie.

Praktiskt har jag gått tillväga på det sättet att jag först läst igenom de dokument som ligger till grund för min analys ett antal gånger. Syftet med detta har varit att först få en uppfattning om helheten i texten för att sedan kunna identifiera olika utsagor som görs av olika aktörer eller som tillskrivs olika aktörer. Här har jag markerat olika avsnitt med relevant information med utgångspunkt i mål, aktivitet, konsekvenser och val. Med utgångspunkt i dessa avsnitt har jag sedan gjort en tematisering och skrivit samman min analyserande text.

5.2 Material

För min analys av de skäl som säkerhetsrådets medlemmar explicit anger för interventionen i Libyen har jag använt FN:s officiella dokument som behandlar frågan. Jag har använt säkerhetsprotokoll 6491 och 6498 och de till dessa hörande resolutionerna 1970 och 1973. För att kunna diskutera de mer implicita orsaker till att säkerhetsrådets medlemmar valde att i Libyenfallet tillämpa R2P har jag valt att ta utgångspunkt i ett antal artiklar som skrivits under senare delen av 2011 av forskare inom internationella relationer, juridik, statsvetenskap och mänskliga rättigheter. Med sina olika utgångspunkter analyserar dessa forskare orsakerna och händelserna kring interventionen i Libyen. Artiklarna är publicerade på e-International Relations hemsida.

6. Redovisning och analys av explicita orsaker

6.1 Resolution 1970

Den 26 februari, en dag efter säkerhetsrådets möte om fred och säkerhet i Afrika, hölls ett nytt möte i säkerhetsrådet om Libyen där resolution 1970 antogs. Närvarande medlemsländer vid mötet var Bosnien och Hercegovina, Kina, Colombia, Frankrike, Gabon, Tyskland, Indien, Libanon, Nigeria, Portugal, Ryssland, Sydafrika, Storbritannien, USA och Brasilien, vilka vid tillfället erhöll ordförandeskapet för säkerhetsrådet. Utöver dessa närvarade även FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon och den före detta libyska diplomaten Ibrahim Dabbashi.

Säkerhetsrådet återkallade i resolution 1970 Libyens skyldighet att skydda civila och i resolutionen fördömdes våldet i landet. I femte stycket i resolutionen välkomnar säkerhetsrådet FN:s råd för de mänskliga rättigheternas beslut att utreda alla påstådda brott mot de mänskliga rättigheterna i Libyen. FN:s råd för de mänskliga rättigheterna uttrycker i sin 15 de session den 25 februari 2011 en djup oro för de hundratals civila som dött och den otvetydiga anstiftan till fientlighet och våld mot civila som vidtagits från högsta nivå i den Libyska regeringen. Rådets skrev vidare att de å det strängaste fördömde de senaste grova och systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna som begåtts i landet med bland annat urskillningslösa väpnade attacker mot civila, utomrättsliga avrättningar, godtyckliga arresteringar, internering och tortyr av fredliga demonstranter, varav en del också kunde utgöra brott mot mänskligheten (A/HRC/RES/S-15/1).

I resolution 1970 listas nyckelpersoner för det libyska styret (S/RES/1970). Genom artikel 15 i resolutionen går det att läsa att samtliga medlemsländer skall tillta nödvändiga åtgärder för att hindra nyckelpersonerna, att använda medlemsländernas territorium som tillflyktsplats eller genomfartsland. Personer vilka är listade i resolutionen skall även få sina tillgångar i andra medlemsländer frysta (S/RES/1970: 2). Säkerhetsrådet uttrycker i resolutionen en vilja att trots resolutionen, bibehålla landets ”sovereignty, independence, territorial integrity and national unity of the Libyan Arab Jamahiriya” (S/RES/1970: 2). Ett vapenembargo skall enligt resolutionen även införas.

Alla medlemmar i säkerhetsrådet röstade för resolutionen. Det går i mötesprotokollet, S/PV/6491, att läsa hur flera av medlemsländerna resonerade kring resolution 1970 och varför de röstade för den. Storbritannien menar att ett antagande av resolutionen, av alla medlemsländer, innebar en tydlig signal och ett uppmanande till det internationella samfundet att tillsammans stå på den libyska befolkningen sida och att skydda deras mänskliga rättigheter (S/PV/6491: 2) USA:s representant i säkerhetsrådet, Susan Rice, motiverade USA:s röst för

resolutionen med den Libyska regimens våld mot civila och att det är det libyska folket som skall bestämma över sin framtid. Hon refererar även till något USA:s president Obama skall ha sagt:

“As President Obama said today, when a leader’s only means of staying in power is to use mass violence against its own people, he has lost the legitimacy to rule and needs to do what is right for his country, by leaving now.” (S/PV/6491 : 3)

Frankrikes utrikesminister uttryckte sig enligt följande: ”As the High Commissioner for Human Rights said, and as recalled in resolution 1970(2011), crimes against humanity may be being committed in Libya.” (S/PV/6491:5) Dock motiverade Frankrike sitt val att rösta för resolutionen genom att referera till Responsibility to Protect och menar att säkerhetsrådet nu ingrep då Gaddafi vänt sig mot sitt eget folk och brukat våld mot dem. Gaddafi har där med inte kunnat skydda landets civila, och det är då tid för det internationella samfundet att reagera, via olika sanktioner. Kina röstade för resolutionen men uttrycker trots det en viss skepsis mot de sätt säkerhetsrådet valt att agera genom resolutionen och att de vill se en fredlig lösning, till exempel via fredliga dialoger (S/PV/6491: 4). Ryssland, liksom de andra permanenta medlemsländerna, fördömde våldet mot civila demonstranter. Genom resolutionen ville Ryssland få stopp på våldet för att kunna se Libyen som en fortsatt enig och suverän stat (S/PV/6491:4).

Sett ur ett RAM perspektiv skulle den centrala händelsen som de olika aktörerna hade att handla inför röra sig om de påstådda övergrepp som FN:s råd för de mänskliga rättigheterna listat i sin session. Här pekades på grova övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och det mål som alla lyfte är att få ett stopp på dessa genom att samfällt markera att världssamfundet inte accepterade det. Samtliga medlemmar av säkerhetsrådet ställde sig också bakom resolutionen för att skydda civilbefolkningen i Libyen. De handlingar som resolutionen fastställde (frysta tillgångar och reseförbud för nyckelpersoner samt vapenembargo) utgjorde alternativ som de alla accepterade. Handlingar som inte innebär några direkta hot eller inskränkningar (konsekvenser) mot de ingående medlemmarsstaterna i säkerhetsrådet.

Man kan dock identifiera vissa olikheter i de olika staternas preferenser. En tydlig skiljelinje går mellan USA och Ryssland i sin syn på vikten av att bibehålla Libyens suveränitet. Medan Ryssland betonade att Libyen ska kunna fortsätta som en enig och suverän stat öppnade USA upp för att så kanske inte blev fallet genom att bestämt uttala att Gaddafi inte längre hade legitimitet att styra landet utan borde avgå. USA och Storbritannien betonade medborgarnas möjlighet att själva skapa sin framtid medan Ryssland betonade att en lösning endast är möjlig på politisk väg, och påpekar att det inte införs sanktioner mot kraftfulla ingrepp i Libyens angelägenheter, vilket de hävdade skulle kunna göra situationen än värre. För Kinas del betonades istället återställandet av stabiliteten och ordningen så

snabbt som möjligt och att den då rådande krisen löses genom fredliga medel som dialog. Frankrike argumenterade utifrån en legal ståndpunkt där de skyldiga skulle ställas inför rätta samtidigt som de hyllar frihetens ideal.

Genom dessa olika uttalanden skulle man kunna säga att de visar på de gränser de olika staterna satte upp för en tänkbar handling mot Libyen, där Ryssland och Kina kan ses vara mest restriktiva. Här tycks det inte vara öppet för andra alternativ än de politiska. Medan alternativen som antydde från framför allt USA men även i viss mån Storbritannien och Frankrike skulle tala för att även andra alternativ skulle vara möjliga.

Härutöver lyfter länder som Indien, Portugal och Bosnien Hercegovina sin oro för sina egna eller andra utländska medborgares säkerhet i Libyen. Något som kan tala för att deras preferenser såg lite annorlunda ut. Men som temporära medlemmar i säkerhetsrådet var deras makt att få till stånd handling också mindre. I resolutionen påtalas oro för de utländska medborgarnas säkerhet och deras rättigheter men inget konkret sägs om vad som ska göras för att garantera det.

6.2 Resolution 1973

Efter att resolution 1970 antagits och sanktioner införts mot Libyen fortsatte protesterna och stridigheterna i landet. Frankrike, Storbritannien, USA och Libanon lade fram förslag för ytterligare en resolution rörande situationen i Libyen, vilken FN:s säkerhetsråd den 17 mars samlades för att besluta om. Medlemsländerna vilka närvarande vid mötet var Bosnien och Hercegovina, Colombia, Frankrike, Gabon, Tyskland, Indien, Libanon, Nigeria, Portugal, Ryssland, Sydafrika, Brasilien, Storbritannien, USA och Kina, vilka denna gång erhöll ordförandeskapet. Innan omröstningen av resolutionen fick Frankrike ordet. Alain Juppé, Frankrikes utrikesminister, tryckte i sitt tal på vikten av att agera fort för att skydda Libyens civilbefolkning med orden: ”We do not have much time left. It is a matter of days, perhaps even hours [...] Every hour and day that goes by increases the burden of responsibility on our shoulders” (S/PV.6498:2-3). Efter Juppés tal genomfördes omröstningen om antagandet av resolution 1973. 10 länder röstade för, 5 länder lade ner sin röst, vilket innebar att resolution 1973 antagits av FN:s säkerhetsråd. De länder som röstade för resolution 1973 var Bosnien och Hercegovina, Colombia, Frankrike, Sydafrika, Gabon, Nigeria, Libanon, Portugal, Storbritannien och USA. Länderna som lade ner sin röst vid omröstningen var Kina, Brasilien, Tyskland, Indien och Ryssland. (S/PV.6498:3)

I tredje stycket i resolution 1973 fördömde säkerhetsrådet de grova och systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna vilka begåtts i Libyen, inkluderat, menar de, ”arbitrary detentions, enforced disappearances, torture and summary executions” (S/RES/1973(2011):1). Säkerhetsrådet övervägde även om de systematiska attackerna i Libyen, mot civila, möjligtvis skulle kunna vara brott

mot mänskligheten (S/RES/1973(2011):1). Flygförbud, med undantag för flygplan för humanitära insatser, infördes över Libyskt territorium i enlighet med resolutionen och motiverades med skyddet av civilbefolkningen i landet. Paragraf 4 i resolutionen är den som öppnar upp för en militär intervention i landet. Säkerhetsrådet menar att man nu måste vidta alla nödvändiga åtgärder för att skydda civilbefolkningen.

I mötesprotokollet kan man läsa hur många av länderna motiverar sitt val att rösta för eller emot resolution 1973. Frankrike vilka var ett av de länder som föreslagit resolutionen, motiverade sitt stöd för den, vilket jag tidigare nämnt, genom att åberopa skyddet av civilbefolkningen (S/PV.6498:2-3). Även Storbritannien, vilka också lagt fram förslaget om resolutionen, motiverade sitt ställningstagande med den libyska regimens våld mot civila och att säkerhetsrådet, via reformen kommer att skydda de civila. Storbritannien menar i sitt tal att den libyska regimen förlorat all sin legitimitet genom att använda våld och ta till vapen mot folket. (S/PV.6498:4)

Ett av de länder med den mest uttryckta kritiken mot resolutionen var Indien, som lade ner sin röst under omröstningen. Indien menade att mycket lite trovärdig information om situationen i Libyen har nått säkerhetsrådet. Trots att FN:s generalsekreterare skickat ett sändebud till Libyen, vilken hade varit på besök i landet innan resolutionen genomröstades, hade Indien inte fått ta del av någon rapport från sändebudet om situationen i Libyen. Det var inte bara brist i informationen om situationen i Libyen, menade Indien, även i resolutionen var informationen om hur denna skall operationaliseras knapp. Därav menade Indien, är det viktigt att man hyser stor respekt för Libyens suveränitet och dess territoriella integritet (S/PV.6498:6). Kritik mot resolution 1973 kom även från två andra länder vilka lagt ner sin röst: Kina och Ryssland. De båda länderna menade att de lyft frågor rörande bland annat flygförbudet och att av de övriga i säkerhetsrådet inte fått något svar. Det var inte endast flygförbudet som Ryssland och Kina kritiserade. Rysslands representant, Vitaly Churkin lyfte kritik mot resolutionen men även mot andra säkerhetsrådsmedlemmar när han i sitt tal uttryckte: ”However, the passion of some Council members for methods involving force prevailed. This is most unfortunate and regrettable” (S/PV.6498:8). Representanten för Kina i säkerhetsrådet uttryckte kritik mot resolutionen genom att hävda att situationen i Libyen istället borde lösas genom fredliga medel, och med det respektera landets suveränitet och självständighet.

Ur ett RAM perspektiv skulle den centrala händelsen som aktörerna har att handla inför vara de, av FN:s råd för de mänskliga rättigheternas, påstådda grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna och den libyska regimens val att trots resolution 1970, fortsätta dessa övergrepp. De mål som samtliga aktörer, både permanenta och ickepermanenta medlemsstater, lyfte fram var att få stopp på övergreppen mot civilbefolkningen, dock var aktörerna inte överens om handlingen (flygförbud, intervention) för att nå detta mål. Genom att godkänna

resolutionen stödde USA, Frankrike och Storbritannien handlingen och godkänner samtliga alternativ i resolutionen. Ryssland och Kina vilka inte väljer att rösta för resolutionen men heller inte emot den såg en alternativ handling, en fredlig och politisk process. Politisk process är även ett alternativ vilket förespråkades av Brasilien som även de la ner sin röst.

När det gäller konsekvenserna av handlingen finns det en stridighet mellan aktörerna. USA menar att konsekvenserna av handlingen kommer att leda till skydd av civilbefolkningen medan Brasilien menar att handlingens konsekvenser kommer göra mer skada än nytta. Ryssland och Kina menar att konsekvenserna av handlingen skulle kunna bli en storskalig militär intervention men även att konsekvenserna av handlingen blir ett kränkande av Libyens suveränitet och territoriella integritet.

Staternas preferenser i detta fall är inte helt olikta deras preferenser vid antagandet av resolution 1970. Den tydligaste skiljelinjen här går mellan USA/Storbritannien och Ryssland/Kina, även i detta fall rörande bibehållandet av Libyens suveränitet. USA och Storbritannien hävdade att den Libyska regimen förlorat all sin legitimitet medan Ryssland och Kina menade att man fortfarande skulle se Libyen som en enig stat och att dess suveränitet måste respekteras. Samtliga fyra staters preferenser sedan resolution 1970 antogs har bibehållits. Kina betonar även i sitt uttalande om 1973 vikten av att stabilisera läget i Libyen genom fredliga medel, Ryssland betonar att en lösning av situationen endast kan komma genom politik process och USA och Storbritannien betonar den libyska befolkningens möjligheter för framtidsskapande. Frankrike fortsatte i sitt uttalande att hylla frihetens ideal och argumentera för att de skyldiga skall ställas inför rätta. Frankrikes preferenser har således, likt de andra staternas, inte förändrats betydande.

Även genom dessa uttalanden från staterna, likt dem vid antagandet av resolution 1970, skulle man kunna hävda visar på gränser vilka staterna sätter upp för tänkbar handling. Kina, Ryssland, Indien och Brasilien ser inte flygförbud och användandet av våld som en tänkbar handling för att skydda Libyens civilbefolkning, och lyfter fredliga samtal och politisk process som andra alternativ för handling.

7. Redovisning och analys av implicita orsaker

Efter att resolution 173 antagits och efter att en intervention i Libyen påbörjats publicerade en rad olika forskare ett samlat dokument, *The Responsibility to Protect: challenges & opportunities in light of the Libyan intervention*, (2011) med artiklar i vilka forskarna analyserar R2P och händelser kring interventionen i Libyen.

Mary Ellen O'Connell, en amerikansk juridikprofessor, problematiserar i sin artikel flera olika delar av R2P och interventionen i Libyen. Att den libyska revolutionen inte genomförts fredligt och att rebellerna vid ett mycket tidigt stadium tog till våld är en av de saker som O'Connell starkt kritiserar och ställer frågan om hur en pro-demokratisk aktivist kan ta till precis samma medel vilka används diktatorn under flera årtionden. O'Connell menar att interventionen i Libyen inte var säkerhetsrådets sista utväg och lyfter ett par olika orsaker vilka kan ligga till grund för säkerhetsrådets agerande och politiska vilja att anta resolution 1970 och 1973 (O'Connell 2011:15). Att Frankrike och Storbritannien var två de länder vilka ledde påverkningssarbetet för interventionen verkar för O'Connell inte vara en slump. Både Nicolas Sarkozy, Frankrikes president, och David Cameron, Storbritanniens premiärminister präglades av tuffa politiska, ekonomiska och opinionsmässiga motgångar i respektive hemland. Att ta fokuset från motgångarna till en intervention i Libyen på humanitära grunder kunde vara hjälpsamt för dem båda, menar O'Connell. Att vinna ytterligare poäng på hemmaplan gjorde Sarkozy genom att stötta kriget i Libyen och med det hjälpa hans image, då han fått skämmas för sina nära kontakter till Tunisiens förra ledare och diktator, Ben Ali (O'Connell 2011:16).

O'Connell lyfter en annan orsak till säkerhetsrådets agerande i situationen Libyen när hon skriver: "And then there is the oil" (O'Connell 2011:16). Hon lyfter tanken om att kontrollen av oljan är vad interventionen egentligen alltid handlat om.

Rodger Shanahan, före detta officer och numera doktor i internationella relationer, är i sin artikel kritisk mot den selektivitet R2P öppnar upp för. Han menar att NATO gav flygunderstöd till NTC (övergångsrådet i Libyen) och skriver sedan: "As a consequence, the subsequent conduct on NTC forces and the future Libyan government will be intimately tied to the government whose actions helped put them into place" (Shanahan 2011: 27).

De orsaker som O'Connell menar låg bakom Frankrikes och Storbritanniens agerande kan ha varit implicita orsaker till de båda staternas agerande. Att vinna stöd på hemmaplan genom att vara drivande för handling, så som via sanktioner och intervention, motiverat med humanitära mål, kan ha varit Frankrikes och Storbritanniens implicita mål. Att stryka över en dålig image från Sarkozys sida kan även vara ett tänkbart implicit mål från hans sida. Konsekvenserna av att

NATO gav flygunderstöd till NTC gör att de regeringar vilka stöttade NATO kommer att bli intimt sammanflätade med Libyens framtida regering och militär. Då Frankrike, USA och Storbritannien stöttade interventionen i Libyen och samtliga är medlemmar av NATO (NATO 2009) skulle konsekvensen av handlingen även kunna vara den mest nyttomaximerande, men möjligtvis, skulle även konsekvensen kunna vara ett implicit mål.

8. Avslutande diskussion

De explicita skäl som ges från säkerhetsrådets medlemmar varierar beroende på stat. Samtliga medlemmar av säkerhetsrådet, både permanenta och icke permanenta ger ett enhetligt explicit skäl till att intervensera i Libyen, för att skydda civilbefolkningen då landets regim inte klarat av att skydda befolkningen, då det är regimen i sig som utsätter civilbefolkningen för fara. Målet för samtliga medlemsstater, oavsett om de röstat för eller emot resolution 1973 var att få ett stopp på våldet mot civila i Libyen. Handlingen för målet, och alternativen för handling var inte helt överensstämmande mellan de olika medlemsstaterna i säkerhetsrådet. De permanenta medlemmarna Frankrike, USA och Storbritannien var överens om mål, alternativ och handling, och motiverade detta med att skydda civila och att Libyens regim förlorat sin legitimitet. De två andra permanenta medlemsstaterna Ryssland och Kina var inte överens med de resterande tre ovanstående medlemsstaternas alternativ och handling. Kina och Rysslands explicita skäl till att inte rösta för resolution 1973 var att en intervention kränker Libyens suveränitet och territoriella integritet, samt att de förespråkade fredliga alternativ för att lösa situationen. Genom att de tre permanenta medlemsstaterna, vilka röstat för resolutionen, menade på att Libyens regim förlorat sin legitimitet och därmed måste avsättas, anser jag visar på att regimskifte även kan ses som ett av deras explicita skäl för att intervensera i Libyen.

De implicita orsaker vilka kan vara orsak till medlemsstaternas handling, kan vara viljan att kontrollera Libyens olja, vilket möjligen skulle kunna beröra de permanenta medlemsstater vilka lade fram och röstade för resolution 1973, speciellt med tanke på de konsekvenser Shanahan (2011) menar att interventionen kommer att ge för länderna som stöttade denna. Implicita orsaker till att Frankrike och Storbritannien röstade för resolutionen och motiverade den med humanitära mål, kan ha varit för att vinna stöd på hemmaplan.

De implicita orsakerna för Frankrike och Storbritanniens agerande motstrider inte deras explicita skäl. Deras mål kan mycket väl ha varit att genom interventionen, motiverad med skydd för civila, via NATO få ett intimt samarbete med Libyens kommande regering, och möjligtvis genom det få ta del av landet olja samtidigt som Sarkozy och Cameron stärker sin status och legitimitet i respektive hemland. Oavsett om den stärkta statusen i landet var mål eller konsekvens och oavsett om ett samarbete med Libyens framtida regering var mål eller konsekvens så anser jag att deras mål och konsekvenser båda är nyttomaximerande.

Möjligtvis skulle Rysslands och Kinas explicita skäl att inte rösta för resolution 1973 (Libyens suveränitet och territoriella integritet) kunna tolkas som deras implicita skäl, med rädsla för en kränkning av deras egna länder suveränitet. För möjligtvis finns det en rädsla för dessa två länder, vilka har sin egen historik av kränkningar av mänskliga rättigheterna, att FN genom R2P skulle kunna inför sanktioner mot dem två i andan av R2P. I nuläget har de permanenta

medlemsstaterna i säkerhetsrådet vetorätt, vilken de inte kommer att vilja släppa i första taget, och därav är inte en legitim användning av R2P möjlig gentemot en av de permanenta medlemsländerna, då de skulle lägga in sitt veto. Dock är det ingen i nuläget som vet vad som kommer att ske med R2P efter att det för första gången tillämpats i interventionssyfte och hur den fortsatta normutvecklingen av Responsibility to Protect, och för skydd av civilbefolkning, kommer att se ut.

Referenser

Allison Graham & Zelikow Philip, 1999. *Essence of Decision Explaining the Cuban Missile Crisis*, Addison-Wesley Educational Publishers Inc.

Amnesty Sverige, 2011, *LIBYEN Dags för FN:s säkerhetsråd att agera*, <http://www.amnesty.se/nyheter/nyheter/588080/>, Hämtad 2011-12-26

Arell Jan, 2011, *Epoken Gaddafi är över*, Göteborgsposten <http://www.gp.se/nyheter/varlden/1.753734-epoken-gaddafi-ar-over> Hämtad 2011-12-25

Dario Tomas & Cetin Hasan. 2010, *Kan NATO:s humanitära intervention i Kosovo 1999 rättfärdigas?* Uppsats Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet

Globalis, Libyen, <http://www.globalis.se/Laender/Libyen>, Hämtad 2011-12-22

Hague Rod & Harrop Martin, 2010, *Comparative Government and Politics An introduction*, Palgrave Macmillan, New York

ICISS, 2001 *The responsibility to Protect*. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS), the International Development Research Centre, Ottawa (<http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>)

International Coalition for Responsibility to Protect, a, <http://www.responsibilitytoprotect.org>, Hämtad 2011-12-03

International Coalition for Responsibility to Protect, b, <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop/learn-about-rtop#2005> Hämtad 2011-12-03

Jacobsson Susann, 2011, *Detta har hänt: Striderna i Libyen*, Dagens Nyheter <http://www.dn.se/nyheter/varlden/detta-har-hant-striderna-i-libyen>, Hämtad 2011-12-26

NATO, 2009, *NATO Member Countries*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/nato_countries.htm Hämtad 2012-01-01

Norrman Anna, 1998, *Qaddafi och Libyens konstitution*, Examensarbete, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet

O'Connell Mary Ellen, 2011, *How to Lose a Revolution, The Responsibility to Protect: challenges & opportunities in the light of the Libyan intervention*, , O'Connell Mary Ellen G. m fl. e-International Relations, <http://www.e-ir.info/>, Hämtad 2011-12-01

Patton Michael Quinn, *Qualitative evaluation and research methods*. 1990, Sage publications, Newbury Park.

Rosengren Karl-Erik & Arvidson Peter. 1983, *Sociologisk metodik*. Esselte studium, Stockholm

Security Council, 2011, SC/10180 AFR/2120, Security Council Press Statement on Libya, Department of Public Information, News and Media Division, New York

Shanahan, Robert, 2011, *R2P: Seeking Perfection in an Imperfect World, The Responsibility to Protect: challenges & opportunities in the light of the Libyan intervention*, Shanahan Robert G. m fl. e-International Relations <http://www.e-ir.info/>, Hämtad 2011-12-01

Stark, Alex. 2011, *Introduction. i The Responsibility to Protect: challenges & oppurtunities in light of the Libyan intervention*. Weiss Thomas G. m fl. e-International Relations. (<http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/R2P.pdf>) Hämtad 2011-12-06

Svenska FN-förbundet, 2009, *FN rapporterar om Skyldighet att skydda*, http://www.fn.se/PageFiles/12303/FN_Rapport_nr1-09.pdf, Hämtad 2011-12-14

United Nations, 2009, Implementing the Responsibility to Protect. Report from the Secretary General, Ki-moon Ban. <http://globalr2p.org/pdf/SGR2PEng.pdf>

United Nations, Genral Assembly, 2011, World Summit Outcome Document A/60/1
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan021752.pdf>
2011-12-02

United Nations, General Assembly, Resolution adopted by the Human Right Council 5-15/1 Situation of Human rights in the Libyan Arab Jamahiriya, A/HRC/RES/S-15/1

United Nations, Security Council, 2006, Resolution 1674, S/RES/1674
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/331/99/PDF/N0633199.pdf?OpenElement>
Hämtad 2011-12-01

United Nations, Security Council, 2011, Meeting records, S/PV.6490 2011-12-05
<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Libya%20S%20PV%206490.pdf>

United Nations, Security Council, 2011, Meeting records, S/PV.6491

United Nations, Security Council, 2011, Meeting records, S/PV.6498
<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Libya%20S%20PV%206498.pdf> Hämtad 2011-12-06

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Libya%20S%20PV%206491.pdf> Hämtad 2011-12-05

United Nations, Security Council, 2011, Resolution 1970, S/RES/ 1970

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/245/58/PDF/N1124558.pdf?OpenElement>
Hämtad 2011-12-01

United Nations, Security Council, 2011, Resolution 1973, S/RES/1973
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>
2011-12-01

Utrikesdepartementet, 2010, *Mänskliga rättigheter i Libyen 2010*,
<http://www.humanrights.gov.se/php/rapporter/documents/Mellan%20och%20Nordafrika/Libyen%2C%20MR-rapport%202010.pdf> Hämtad 2011-12-26

Utrikespolitiska institutet, 2011, *äldre historia*,
<http://www.landguiden.se/Lander/Afrika/Libyen/Aldre-Historia> Hämtad 2011-12-22

Weiss Thomas G., 2011, *Whiter R2P? , The Responsibility to Protect: challenges & oppurtunities in light of the Libyan intervention*. Weiss Thomas G. m fl. e-International Relations. (<http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/R2P.pdf>)
Hämtad 2011-12-06